joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 49

Gazdasági szakírás
(konferencia a *Közgazdász Fórum* tízéves működésének ünnepsége alkalmából)

CSOMAFÁY FERENC

Tízéves a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) szaklapja, a *Közgazdász Fórum*. Tíz év nem nagy idő, mondhatják egyesek, de mégis figyelmet érdemlő esemény, olyan körülmények között, amiben működni kénytelen. Ünnepi rendezvény keretében emlékeztek meg a *Közgazdász Fórum*ról, melyen neves közgazdászok, gazdasági folyóiratok főszerkesztői, szerkesztői, gazdasági újságírók elemezték a gazdasági szakújságírásban felvetődött sajátos problémákat. A fő kérdések egyike az volt, hogyan lehet megfelelni a szakírás igényeinek, a piaci követelményeknek, követve a világ-piacgazdaság főbb irányvonalait.

Colțea Tibor, az RMKT elnöke, az eseményt felvezető megnyitó beszédében abbeli örömét fejezte ki, hogy a *Közgazdász Fórum* megjelenésének 10. évét ünnepelik. Erdélyben a '89-es események utáni időszakban nagyon kevés gazdasági lap látott napvilágot, és sajnos nem nagyon tudták megőrizni hosszabb ideig a megjelenésüket. Ilyen szempontból a *Közgazdász Fórum* gazdasági szaklap kivételt képez, mert 10 éves folyamatos, megszakítás nélküli működést csak ő tud felmutatni.

A Romániában megjelenő magyar napilapok igyekeznek gazdasági tárgyú cikkeket közölni. A visszaemlékezésben szó volt a '90-es évek elején megjelenő *Pulzus*ról, mely rövid idő alatt elvesztette olvasói támogatottságát, és ennek következtében megszűnt.

A *Fórum* az elmúlt tíz évben mind tartalmában, mind formájában kedvező változáson ment keresztül. Közben figyelemre méltó szakemberi gárdát tudott maga mögé állítani. Jelenleg a Babeș–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karának szakembereivel együtt működve jelenik meg a lap. Mára a B+ minősítést szerezte meg, ami azt jelenti, hogy a cikkek szerzőit a tudományos munkában pozitívan értékelik.

A hazai szaklapoknak, beleértve a román nyelven megjelenőket is, nagy problémát jelent a lap fenntartásához szükséges pénzügyi erőforrások megteremtése. Ilyen vonatkozásban jelentős előrelépés történt, mert a *Közgazdász Fórum* jelentős támogatottságban részesül. Az RMKT elnöke fontosnak tekinti azt a tényt, hogy a lap nemzetközi kapcsolatai érezhetően megerősödtek. Nem kerülte meg a *Fórum* nehézségeinek felsorolását sem, ami a lap menedzselésével, terjesztésével kapcsolatos, valamint a fiatal szakírók kinevelésének fontosságát. Egyelőre nagyon nehezen tudják megoldani, hogy üzleti alapon valósuljon meg a lapterjesztés. A fiatal kutatókat arra szeretnék ösztönözni, hogy publikációikkal jobban bekapcsolódjanak a gazdasági szakirodalomba.

joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 50

Az első előadó Hámori Balázs egyetemi tanszékvezető tanár volt a Budapesti Corvinus Egyetemről. *Gazdaság és erkölcs a közgazdasági elmélet nézőszögéből* című, nagy ívű előadásában azt a pszichológiai-szociológiai és gazdasági folyamatot elemezte, amely a gazdasági életben a bizalomra építve játszik szerepet. Rámutatott arra, hogyan alakul ki az etikus gazdasági vezetés, illetve hogy ennek milyen haszna van, milyen költségekkel jár. A közgazdaság alapkérdése: hol a jövedelem és mekkora a költség? Érvényesülnie kell a bizalomnak és a racionalitásnak. A bizalom mintha ellentmondana a piacgazdaság logikájának, mert személyes kapcsolatokra és a dolgok tárgyiasult kapcsolatára épül. Fontos szerepet játszik makro- és mikroszinten is. A „Miért fontos a stabil etikai háttér?" kérdésre azt válaszolja, hogy szerinte a modern gazdaságban azért jelentős, mert a partnerek ismeretlenek. Például Amerikából vásárolunk egy terméket, de a piac nehezen szűri ki az újonnan jötteket. A piacra történő belépési korlátok rugalmasabbak, a tranzakció kevésbé szabályozott. A nemzetgazdaságban vannak szabályok, melyek a nemzetközi porondon kevésbé átfoghatóak. Noha az ügyfelek a tranzakciók során szerződést kötnek, ezek a szerződések nem terjednek ki minden egyes részletre. Léteznek olyan mechanizmusok, amelyek kiszorítják a helytelen viselkedést. Idesorolható 1. a tranzakció technikai biztonságának növelése; 2. a nemzetközi magánjogi szabályok, társadalmi mechanizmus, továbbá a hosszú távon fennálló személyes kapcsolatok. Elemezte az új elemeket a bizalom építésében, valamint a vállalat társadalmi felelősségét. A kis- és középvállalatok esetében inkább beszélhetünk felelős etnikai megnyivánulásról. A vállalat vezetése során a társadalmi és környezeti szempontokat kell figyelembe venni. Amint mondta, a vállalatok nemcsak termékeket állítanak elő, hanem kapcsolatokat is ápolnak; arra is rájöhetnek, hogy az etikus magatartás befektetést is jelent. Az üzleti etika, vállalati költség szempontjából kevésbé racionális döntéseket is kénytelen hozni. Az etikus vállalatvezetés költségekkel jár. Hosszú távon fontos összevetni az etikus és nem etikus cselekvés költségeit és hasznát. Amellett érvelt, hogy az etikus vállalatvezetésnek haszna van, mert jó képességű alkalmazottak dolgoznak a vállalatnál, s növekszik az alkalmazottaknak a vállalat iránti elkötelezettségük is. Ugyanakkor kialakul egy bizalmon alapuló kapcsolat a beszállítókkal és más partnerekkel szemben is. A vállalatvezetésnek ellenben figyelembe kell vennie a kulturális szabályokat és azokat meg kell értenie, emiatt kezelni kell a kulturális kommunikáció kérdését. A kultúrák közti különbség ismerete fontos eleme az üzleti cselekedetnek. Arra kell törekedni, hogy megértsük mások gondolatrendszerét.

Török Ádám akadémikus, budapesti egyetemi tanár, az *Acta Oeconomica* főszerkesztője „Küldetés vagy üzlet? címmel tartotta meg előadását, melyben az angol nyelvű magyar

joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 51

szakfolyóirat főszerkesztői tapasztalatait osztotta meg hallgatóságával. Felvázolta az *Acta Oeconomica* történetét, amely a múlt század hatvanas éveinek közepén jelent meg, alapítója a Magyar Tudományos Akadémia. Az 1990-es évek elején a folyóirat csúcson volt, ellenben később válságba került, mert a politikai hatásoktól sem mentes szaklap nem tudta az olvasók érdeklődését kielégíteni. Most a hallgatóság a C kategóriás folyóirattal ismerkedhetett meg, amit világviszonylatban értékelnek. Megtudhattuk, melyek voltak azok a változások, amelyek bekövetkeztek a lap életében és ennek következtében miért jutott válságba, illetve hogy milyen válságmenedzselést valósítottak meg. Továbbá bemutatta, milyen eszközöket használtak a válság leküzdésére. Átalakították a lapszerkesztést, módosították a tematikát, ma főleg elméleti közgazdasági témákkal, a biznisz kérdésével foglalkoznak. (Azelőtt a reform kérdését helyezték előtérbe.) Igyekeznek új fiatal szerzőgárdát kialakítani, s figyelmük a pályázati pénzek megszerzésére irányul. Az eljövendő céljaik közül kiemelte a regionális vezető szerep megtartását. Publikálási lehetőséget szeretnének teremteni olyan szerzők számára, akik külföldön élnek, de nem rendelkeznek ilyen esélyekkel. Az előadást követő beszélgetésből is kiderült, hogy az erdélyi és Magyarországon megjelenő szaklapok között jelentős különbség van. A magyarországi szaklapok piaci követelmények elvei szerint működnek, ugyanakkor a lap belső munkatársai nem írhatnak szakcikkeket, tanulmányokat a lapjukban, emellett pedig rendkívül szigorú a közlésre szánt cikkek értékelése is.

Szabó Katalin egyetemi tanár, a Budapesten megjelenő *Közgazdasági Szemle* főszerkesztője, „Kapuőrök vagy katalizátorok” című előadásában felvetette a kérdést, mit lehet hasznosítani a *Közgazdasági Szemle* két évtizedes szerkesztői tapasztalataiból, majd bemutatta a lap történetét, fejlődési szakaszait, funkcióinak változását. A rendkívül széles palettájú lap makroökonómia, nemzetközi gazdaság, gazdasági rendszerek stb. kérdéseivel foglalkozik, s egyik legjelentősebb feladataként azt jelöli meg, hogy tudományos munkába foglalt eredményeket terjesszen, illetve a tudományos innovációkat elősegítse. Ez a katalizációs szerepe abban is megmutatkozik, hogy kineveli a szerzőket és ösztönzi a tudományos vitát. A gazdasági életben bekövetkezett változások azt eredményezték, hogy módosult a lap funkciója, és a katalizátor funkció helyett a kapuőr funkció került előtérbe. Betekintést nyerhettünk a lap elkészítési műhelymunkájába is, ahol a szakmai igényesség, következetesség, a nemzetközi tudományos normákhoz való igazodás érvényesül, emellett pedig a publikáció szelekciója is, melyeket tudományos normák határoznak meg. Kiemelte a kapuőr dominanciájának azt a következményét, hogy az olvasói érdeklődés, valamint a tudományos trendek között diszkrepancia keletkezik. Egyes esetekben az originalitás és a mélység háttérbe szorul. A *Közgazdasági Szemlé*ben közölt cikkek közül kiszorították az esszé jellegű írá-

joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 52

sokat. Számunkra tanulságos, hogyan lehet a gazdasági szakírásban az új feltételeknek megfelelően, nemcsak tartalmi, hanem szerkesztési szempontból is változásokat elérni.

Vincze Mária egyetemi tanár, kari dékánhelyettes, „Oktatás és kutatás a Babeș–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudomány Karának magyar nyelvű tagozatán" című előadásában a létező helyzetet foglalta össze rendkívül tömören, melyből kitűntek azok az igyekezetek, amik az oktatás minél performansabbá tevését célozták meg. Patikamérlegszerű összefoglalója arra engedett következtetni, hogy az a nagyon kevés oktató, akik ott állnak a vártán, mindent megtesznek azért, hogy az oktatás és a tanárutód-nevelés minél eredményesebb legyen. Amint mondta: a nagy álmok közé tartozott, hogy a Babeș–Bolyai Tudományegyetemen a magyar nyelvű gazdasági képzést beindítsák. A megtörtént tények felelevenítésével mutatta be azt a bonyolult folyamatot, melynek eredménye a magyar nyelvű gazdasági képzés elindítása, megvalósítása lett. Az egyetem közgazdasági karán annak idején óriási volt az ellenállás a magyar nyelvű közgazdasági képzéssel szemben. Ezt nehezítette az a tény, hogy rendkívül kevés számú magyar nyelvű oktató volt. Politikai és közéleti nyomásra az egyetem felső vezetősége 2000–2001-ben magyar nyelvű felvételi vizsgát hirdetett közgazdasági karon. Ennek következtében beindulhatott a felsőfokú magyar nyelvű közgazdasági képzés a Babeș–Bolyai Tudományegyetemen. Jelenleg 68 tantárgyat tanítanak. Növekedett a főállásban levő, magyar nyelven tanító tanárok száma, ugyanakkor magyarországi egyetemekről is meg tudnak hívni vendégoktatókat. 2004-ben végzett az első évfolyam, és 2007–2008-ban már három magyar nyelvű mesterkurzusra lehet jelentkezni. Az egyetem magyar gazdasági tagozatán több mint 1200 diák tanul. Jelentős kutatótevékenységet fejtenek ki, 22 projektben vesznek részt. A meg nem valósított célok között a leginkább az fáj, hogy nem sikerült létrehozni a magyar tanszéket. Befejezésül kihangsúlyozta: a kérdések felvetésétől nem kell félni. A BBTE magyar tagozatain jelenleg több mint 7200 diákot tartanak számon. Ők az egyetem teljes diáklétszámának 27 százalékát teszik ki.

Karácsonyi Zsigmond, a MÚRE ügyvezető elnöke, „Szakújságíró-sirató –Lépéshátrányban az erdélyi magyar napilapok gazdasági rovatai" című vizsgálódásában kiemelte a sajtó szerepét, ami a pontos, hiteles tájékoztatásban, az időben történő információátadásban, a véleményformálásban, a döntéshozatal elősegítésében nyilvánul meg. A magyar nyelvű gazdasági lap versenyhelyzetben van a román nyelven nyomtatott sajtóval, a napilapok gazdasági rovataival, a gazdasági tévé csatornáival, például a *Money Channellel*. Az előadó elmondja, milyen lépéshátrányban vannak az erdélyi magyar lapok gazdasági rovatai. A Romániában megjelenő magyar nyelvű sajtó napi témája rendkívül széleskörű: hírek, tudósítások, interjúk, sajtótájékoztatókról információk bemutatása, gazdasági PR-

joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 53

anyagok jelennek meg rendszeresen, viszont hiányzik a mélyenszántó gazdasági elemzés. Pedig ez nagyon fontos lenne, hogy bizonyos problémát több szempontból közelítsenek meg, ilyen például a Caritas nevű pilótajáték elemzése, a valutaspekuláció vagy a visszakapott telkek, ingatlanok elherdálásának problémája. Nyilván felvetődik a kérdés, miért keletkezett ez a helyzet. Kissé kesernyés szájízzel két okkal magyarázza. A mai magyar médiába gyengén felkészült egyének kerülnek be, akik közül sokan a legelemibb sajtóetikával sincsenek tisztában. Képzettségükre jellemző, hogy inkább humán, mint gazdasági jellegű az irányultságuk. Az alap- és továbbképzésben leadott dolgozatok közül nagyon kevés gazdasági témájú tanulmány létezik. A másik komoly problémát a lapok finanszírozási nehézségei képezik. Bár a gazdasági közírásról értekeznek a konferencián, kevés számú gazdasági újságíró volt jelen.

Somai József, az RMKT tiszteletbeli elnöke, a *Közgazdász Fórum* alapító főszerkesztője, a „Tízéves a Közgazdász Fórum" című értekező esszéjében kiemelte, milyen nehézségekbe ütközik a gazdasági újságírás Erdélyben. Elsősorban a gazdasági szakírókat hiányolta, közülük is a középgeneráció szakíró csoportját, amely valójában alaposabb gazdasági kultúrával rendelkezik. A 89 előtti időszak tönkretette magát a szakmát is és a szaknyelvet is, hogy utóbb kiderüljön, mekkora a közgazdászainkat érintő nagy tudásszakadék. Negyvenéves szellemi nyomor következtében a romániai magyar közgazdászok középgenerációja volt a legvesztesebb, az anyanyelvet teljes értékkel ma sem igen tudja használni, mert hiányos a magyar szakmai szóhasználatuk. Nem mernek magyar nyelven írni, s aki mégis írna, az keservesen küszködik és inkább felhagy vele. Észrevétlenül szakmai kisebbségi érzés uralkodik el ezeknek a közgazdászoknak a tudatában. A nagyon nehezen behozható lemaradáson csak enyhíteni lehet, gyorsan megoldani viszont nem, erre csak egy új generáció lesz képes. Ez nem jelenti a középgeneráció lebecsülését vagy elmarasztalását, mert a zöme valójában igen jól felkészült gazdaságtehnológiai szinten, s többen igen előkelő szakmai pozícióban dolgoznak, értékes, gazdag ismeretekkel rendelkeznek, de a hatalmas gyakorlati és szellemi tudásuk a magyar szaknyelv ismeretének hiányában alig használható a szakírásban. Ez pedig nagy szellemi veszteségünk. Itt utalok Péntek János harmadik nyelvpolitikai tételére, mely szerint akarat kell a nyelvhasználatra. Tulajdonképpen ott vannak az értékeink is, hiszen kiváló szakemberek vannak bankokban, vállalkozásoknál, valamint erdélyi vállalkozási intézményeknél, akik nagy tapasztalattal rendelkeznek, amit kamatoztatni tudnának az újságírásban. Ha nem rendelkezünk anyanyelvi gazdasági kultúrával, ez töredékes tudatot eredményez. A gazdaság fejlődése a magyar gazdasági szakmai nyelv kialakulását, fejlő-

joforum72:forum 2008. 01. 28. 23:24 Page 54

dését is eredményezte, ami fontos elemévé válhat a helyes gazdasági döntéseknek. Biztató eredmény a fiatalok részvétele a *Közgazdász Fórum* megírásában. Statisztikai adatok tükrözik, számuk 50 százalék körül van.

A konferencián felvetődött a kérdés, hogy a fiatalok miért írnak inkább angol nyelven gazdasági cikket, tanulmányokat, mint magyarul. A *Közgazdász Fórum* fontos szerepet tölt be a romániai magyar szakmai nyelv ápolásában.

Ezzel szemben az Erdélyben megjelenő szaklapok pályázati támogatásból élnek, tehát nem érvényesül az üzleti alapon történő lapterjesztés. Ezért leginkább a társasághoz tartozó munkatársak publikáltak, és csak az utóbbi években vontak be több úgynevezett külsőket a publikálásba, s a közlésre szánt cikkek elbírálása sem volt annyira igényes.

Amint a beszélgetésből kiderült, a *Közgazdász Fórum*ban 2006-ban a szerzőknek több mint fele a Babes–Bolyai Tudományegyetem hallgatói, doktorandusai közül kerülnek ki, ami reményt jelent a jövőben. Talán a gazdasági újságírás iránt való érdeklődés felerősödik a fiatal kutatóknál.

Az ünnepi konferencia folytatásaként két díjat osztott ki a Közgazdász Társaság elnöke: (1) a *Közgazdász Fórum* tevékenységére serkentő, 2007-ben a lapban megjelenő legjobb tanulmány 35 éven aluli szerzőjének, (2) az Év Romániai Magyar Közgazdásza címet és a dr. Kerekes Jenő-díjat.

1. Az év legjobb tanulmány szerzőjének díját Nagy Bálint Zsolt nyerte el, aki elismerő diplomát kapott és pénzjutalomban részesült az „Új irányvonal a gazdasági elméletben: viselkedés-gazdaságtan" című tanulmányáért (*Közgazdász Fórum*, 2007, X. évfolyam 7. szám).

Az Év Romániai Magyar Közgazdásza címet jelentő diplomát és az ezzel járó Kerekes Jenő-díjat a kuratórium elnökétől Somai József vehette át, aki kiemelkedő eredményeket ért el az elmúlt évben az RMKT tevékenységében és működésében, részt vett a rendezvényein, számos szakmai előadást tartott, több tanulmányt és egy kötetet publikált, gazdag közéleti tevékenységet tudhat magáénak a civil és gazdasági szférában. A díjazott elismerő diplomában, Kerekes Jenő-éremdíjban és pénzjutalomban részesült.